

PROJENİN AMACI

Âşıklık geleneğinin kökeni İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı Dönemine dayanır. Âşıklık geleneği İslamiyet'ten sonra yeni bir kisveye bürünerek varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir. Âşıklık geleneği sayesinde yüzyıllar öncesinde yaşanan kültür günümüze aktararak yüzyıllar sonrasına kadar yaşamaya devam edecektir. Çukurova'da Âşıklık geleneği deyince Karacaoğlan, Karacaoğlan deyince Âşıklık geleneği akla gelir. Bu yörede Âşıklık geleneğine Karacaoğlan geleneği olarak bakılır. Bu yüzden bölgemizde 17. Yüzyılda yaşadığı düşünülen âşıklık geleneğinin en büyük temsilcilerinden biri sayılan Karacaoğlan'ın ve âşıklık geleneğinin bugüne nasıl yansıdığını fotoğraflarla ve yaşayan âşıklarla göstererek bugünün insanlarına böyle bir geleneği ve bu geleneğin büyük şairi Karacaoğlan'ı hatırlatarak kültürün taşıyıcısı olan bu geleneğin canlı bir şekilde yaşamaya devam ettiğini ve bu geleneğin gelecek kuşaklara aktarılması için yapılması gerekenleri göstermeyi amaçladık.

YÖNTEM

Önce yazılı kaynaklar taranarak Âşıklık Geleneği ve Karacaoğlan'la ilgili bilgi toplandı. Âşıklık geleneği ve Karacaoğlan hakkında birçok çalışma olmasına rağmen konuyu bizim ele aldığımız gibi ele alan bir çalışmaya rastlanmadı. Âşıklık geleneği ve Karacaoğlan'ın Kozan Merkezinde günümüzde görülen etkilerini anlamak için Kozan merkezinde Âşıklık geleneğini sürdüren âşıklar içinden Âşık Arzu Bacı(Arzu Yiğit), Âşık Dertli(Mustafa) Polat ve Âşık Meşguli (Veli İmir) ile yüz yüze görüşülerek Âşıklık geleneğinin günümüzdeki durumu ve Karacaoğlan'ın onlar üzerindeki etkileri araştırıldı. Kozan belediyesine de sorularak yapılan saha araştırmasında Kozan'da Karacaoğlan'ın adının verildiği yerler tespit edilerek fotoğrafları çekildi. Karacaoğlan'ın adının verildiği mahallenin uydu haritasına bakıldı.

KONU ARAŞTIRMALARI

ÂŞIKLIK GELENEĞİ NEDİR?

Ozan - baksı veya destan geleneği diye adlandırabileceğimiz İslâmiyet öncesi halk edebiyatı geleneği Anadolu'da İslâmiyet kültür potasında şekillenerek yeni bir hayat anlayışı ve zevkine cevap verecek biçim ve öz kazanmıştır. Anadolu'da ozan - baksı geleneği yerini 16. Yüzyıldan itibaren yeni bir kültürde oluşan yeni bir sanatçı tipine ve kültürün beğenisine cevap verecek "Âşık Edebiyatı" olarak adlandırılan "Âşıklık Geleneğine" bırakmıştır. Âşık, bulunduğu toplumun sözcüsüdür. Âşıklık geleneği, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan, şiirin kalıcı ve etkileyici özelliğinden yararlanarak kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür.

Âşıklar, sazlı (telden), saksız (dilden), doğaçlama yoluyla, kalemlerle (yazarak) geleneğin özelliklerini taşıyan birkaç biçimde şiir söyleyenlere "âşık", bu söyleme biçimine "âşıklık-âşıklama", âşıkları yönlendiren kurallar bütününe de "âşıklık geleneği" adını veriyorlar.

Âşıklık geleneği 2009 yılı itibarıyla UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Temsili Listesine kayıtlıdır.

Çukurova'da âşıklık geleneğinin en büyük temsilcisi Karacaoğlan'dır. O yaşadığı dönemden günümüze kadar bu yörede yetişen âşıkları etkilemiştir.

KONU ARAŞTIRMALARI

KARACAOĞLAN KİMDİR?

Âşıklarca Çukurova'da ilk âşık olarak bilinir. Hayatıyla ilgili bilgilere şiirlerinden ve bazı belgelerden ulaşılır. Doğum tarihi ve ölüm tarihi kesin değildir. Araştırmacıların ortak yargısı 17. yüzyılda yaşadığıdır. . Feke ilçesine bağlı Gökçe'de doğdu. Çilingiroğlu soyundandır. Asıl adı Hasan'dır. Çok esmer olduğu için adına Karacaoğlan denmiştir. Karayağız birisidir. Türkmen'dir. Gençlik yıllarında Kozan(Sis) e geldi.

Gökçe'den çıktım çocuktum
Feke'ye geldim ayıktım
Kozan'da sıcaktan bayıktım
Karacaoğlan dön obana

Elinde sazı, dilinde sözüyle köy köy, diyar diyar dolaştı. Torosların şairidir. Türk geleneklerine, halk zevkine, köy yaşantısına en uygun şiirleri yazdı. Onun şiirinde bir şairin değil bütün milletin halk dilindeki güzellik ve halk zevkindeki üstünlük dile gelmiş gibidir. Güzele övgü, insan sevgisi şiirlerinin özünü oluşturur. Şiirlerinde doğayı insanla bütünleştirdi. Yaşamı menkıbelerle zenginleştirilmiştir ve zengin aşk serüvenleriyle dolu dur. Adanalı âşıklarca öylesine kutsallaştırılmış ki, son zamanlarında sazını Toroslarda bir ardıcın dalına astığına, Yediler Mağarasına girip sır olduğuna, rüzgarda çam ve ardıc ağaçlarının çıkardığı seslerin onun sazının sesi olduğuna inanılır. Şiirle-rinden yola çıkılarak yapılan araştırmaların yanı sıra, edi-nilen çeşitli yazılı belgelere bakıldığında Karacaoğlan'ın Adana ili Bahçe ilçesinin Farsak Köyü'nden olduğu; Ada-na ili Feke ilçesinin Gökçe Köyü'nden olduğu; Kilis'in Musabeyli Beldesi'nin Zobular Köyü'nden olduğu savlarından başka Belgratlı olduğu, Yozgatlı olduğu, Erzurumlu oldu-ğu, Gaziantep'li olduğu, Hamalı olduğu, Gülnarlı olduğu, Mut'lu olduğu savları da ileri sürülmektedir. Tüm bu yay-gın sahiplenme Karacaoğlan büyük şair olduğunu kanıtlamaktadır. Anadolu insanın seven gönlü, söyleyen dili oldu. Böyle olunca da Anadolu insanı onu benimseyerek bağrına basmıştır. Hemşerisi yapmaya çalışmıştır. Onun şiirlerimde kendi coğrafyasını, yaşayışını bulmuştur. Onunla övünmüşlerdir. Elif'i, Karacakızı, Döne'yi, Telli Gelin'i görmüştür çevresinde. Bugün Kozan'da da âşıklar kendini onun torunu sayar.

*Benden selam söylen Kozan iline
Top kara zülüflü mayalarına
Bizim ilde çakır doğan olmaz
Yavru şahin konar sarp kayalarına*

*Yaz günün suyu böyle mi çağlar
Eşinden ayrılan ah çeker ağlar
Yeşermiş dereler, sümbüllü bağlar
Dizilmiş taşların aralarına*

ÂŞIK DERTLİ(MUSTAFA)POLAT

Karacaoğlan'ın sizin üzerinizdeki etkisi nedir?

- Karacaoğlan bizim dedemizdir. Varsak aşiretine mensuptur. Karacaoğlan ozanlığını bize teslim etmiştir. Biz de şimdi en uygun şekilde teslim etmeye çalışıyoruz. Karacaoğlan'ın şiirlerinden esinlenerek ozanlığa gönül verdik. Ozanlar kültür çıkısdır.

Âşıklık geleneğinin günümüzdeki durumu nedir?

-Çukurova'da ozanlık geleneğine gerek devlet erkânından gerekse milletimizden ilgi olmadığından âşıklık geleneği son bulmak üzere. Çünkü âşıklık geleneğine heves etmiyor. Bu yüzden biz âşıklığın son halkalarıyız. Bizden sonra yerimize gelecek kalmadı. Ülkemizin başka yörelerinde ozanlarına herkes sahip çıkıyor. Bizim Çukurova'da bu geleneği kaldırmaya çalışıyorlar. Böyle bir kültüre pek ilgileri yok.

Bakmayıp gözümde akan yaşıma,
Beni mahcup edip can yoldaşıma,
İhlâs okumasın mezar taşıma,
Sağ iken yüzümü güldürmeyenler.

ÂŞIK ARCU BACI(ARZU YİĞİT)

Karacaoğlan'ın sizin üzerinizdeki etkisi nedir?

-Karacaoğlan benim dedem sayılır yani aynı soydan geliyoruz. Tabi ki bizlerde etkisi vardır. Onun kitapları, onun şiirleri ile büyüdük. Onun türkülerini söyleye söyleye bizde ozanlığa adım attık diye bilirim.

Âşıklık geleneğinin günümüzdeki durumu nedir?

- Âşıklık geleneğinin günümüzdeki durumu son demlerini yaşıyor diyebiliriz. Şu anda bizden sonrası yok gibi. Aslında bayan halk ozanı nadir zaten benimle bitecek bayan halk ozanlığı. Erkek ozanların da devamı gelmeyecek. Bizleri tanıyan yok, sahip çıkan yok, eskisi gibi değil artık. Eskiden bari büyüklerimiz sahip çıkıyordu. Şimdi büyüklerimizde de sahiplenme yok.

Fekeliğim gökçe dağım
İncirci benim toprağım
Adanalı öz varsağım
İlim Karacaoğlan ili.

ÂŞIK MEŞGULİ(VELİ İMİR)

Karacaoğlan'ın sizin üzerinizdeki etkisi nedir?

-Karacaoğlan bildiğiniz gibi halka mal olmuş. Anadolu'nun, güneyin, Çukurova'nın en etkili, en kaliteli şairlerden birisidir. Hep güzellemeye yazmıştır. Benim de şiir yazmama vesile olmuştur. Ben kendimi Karacaoğlan torunu olarak hissediyorum. Karacaoğlan'ı değerlendirecek olursak geçmişten günümüze ve geleceğe bir köprü kuran hakiki bir halk şairidir.

Âşıklık geleneğinin günümüzdeki durumu nedir?

-Diğer müzik türlerine halkımız, gençlerimiz, insanlarımız meylettiği için âşıklık geleneği ikinci plana atılmaktadır. Biz istiyoruz ki şairlerimiz, âşıklarımız, ozanlarımız da ön plana çıksın ve şimdi ki gençlerimizde şiir yazsın, geleceği aydınlatsın. Biz âşıklığın son halkalarıyız.

Meşgul velim der ki: sırrın açılmaz
Serden geçilir de yurttan geçilmez
Öğretmene hiçbir kıymet biçilmez
Kalkınma uğrunda coşar öğretmen.

KOZAN'DA KARACAOĞLAN'IN ADININ VERİLDİĞİ YERLER

SONUÇLAR

Görüştüğümüz âşıklarımız kendilerini Karacaoğlan'ın torunu saymakta ve âşıklık geleneğini ondan öğrendiklerini söylemektedirler. Kozan'ın merkezinde Karacaoğlan'ın adının verildiği Karacaoğlan İlçe Halk Kütüphanesinin, İlçe merkezinde bulunan Kültür Bakanlığı tarafından dikilen Karacaoğlan heykelinin, Karacaoğlan Mahallesinin, Karacaoğlan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinin fotoğrafları çekilmiştir. Yaşayan âşıklarla yapılan görüşmelerle ve Kozan'ın merkezinde Karacaoğlan'ın adının verildiği yerlerde çekilen fotoğraflarla Âşıklık geleneğinin ve Karacaoğlan'ın etkisinin Kozan'da canlı bir şekilde yaşatıldığı anlaşılmıştır. Ancak bu geleneğe sahip çıkılmadığı takdirde Karacaoğlan'ın adının bugün yaşatıldığı gibi kendilerini onun torunları sayan yaşayan âşıkların bu geleneğin son temsilcileri olacağı açıktır. Kültür Bakanlığı tarafından âşıklık unvanının verildiği bunun dışında ne halkın ne de devlet büyüklerinin bu geleneğe maddi veya manevi olarak sahip çıkmadığı anlaşılmıştır.

Kültür çıkışı olan âşıkların yüzyıllar öncesinden getirdikleri çıkışlarını yüzyıllar sonrasına taşımaları için yeni neslin bu geleneğe ilgi duymasını sağlayacak çalışmalar yapılması, bu geleneğin korunması, yeni âşıkların yetişmesi şarttır.

TEŞEKKÜR

Âşıklık geleneğini sürdüren Âşık Arzu Bacı'ya, Âşık Dertli(Mustafa) Polat'a ve Âşık Meşguli Veli İmir'e projemize katılırları için teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

ARTUN, Erman, Adana Âşıklık Geleneğinde "Karacaoğlan Çağırma" (<http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/makaleler/12.php>)
http://www.feke.gov.tr/default_B0.aspx?content=1102

ARTUN, Erman, Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı
<http://www.haritamap.com/>
ÖZDEMİR, Cafer, Âşıkların Dilinden Âşıklık Geleneği Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:4, Sayı:17 Bahar 2011
BANARLI , Nihat Sami ,Resimli Türk Edebiyatı Tarihi

PROJE ÖĞRENCİLERİ

Demet İLBOĞA, Ayşegül ÜLGÜDÜR,
Yaren DAĞLI, Derviş Hüseyin KOZAN

DANIŞMAN ÖĞRETMENLER

Meryem SARIKAYA